

Energimarknadsinspektionen
registrator@ei.se

Naturskyddsföreningarna i Lerum, Ale, Kungälv och Trollhättan samt Naturskyddsföreningens länsförbund i Bohuslän och Norra Älvsborgs gemensamma synpunkter på planerad 400 kV-ledning mellan stationerna Skogssäter och Stenkullen, dnr 2016-102489 och 2016-102595

Yrkanden

Naturskyddsföreningen yrkar att:

- 1. Ledningen inte utförs, eftersom behovet inte är påvisat**
- 2. Ledningen utförs i sin helhet som nedgrävd kabel**
- 3. Ledningen samlokaliseras med befintliga ledningar.**

Bakgrund

Ovanstående kretsar och länsförbund av Naturskyddsföreningen har tagit del av ansökningarna av Svenska kraftnät och Vattenfall Eldistribution AB avseende anläggning av kraftledningar på sträckan Skogssäter-Stenkullen.

Naturskyddsföreningen har tidigare lämnat synpunkter på Svenska kraftnäts samrådsunderlag daterat januari 2013. Dessa synpunkter lämnades den 22 mars 2013. Sammanfattningsvis framfördes stark kritik mot föreslagna ledningssträckor, föreslagen teknik för ledningarna och det bristfälliga samrådsunderlaget.

Synpunkter på kompletterande ledningssträckor lämnades av Naturskyddsföreningen i en skrivelse 28 november 2013. Sammanfattningsvis yrkade Naturskyddsföreningen i första hand att Svenska kraftnät ifrågasätter behovet av den nya förbindelsen Skogssäter-Stenkullen, i andra hand utreder alternativa utföranden av ledningen och i tredje hand utreder dragning av den nya ledningen längs befintliga ledningar.

Naturskyddsföreningen lämnade i ytterligare en skrivelse till Svenska kraftnät 2015-06-17 en kortfattad sammanfattning av tidigare framförda synpunkter. Naturskyddsföreningen konstaterade att Svenska kraftnät uppenbarligen inte tar hänsyn till inkomna synpunkter, varför samråden framstår som tomma formaliteter i en skendemokratisk process. Svenska kraftnät framstår som en opåverkbar och maktfullkomlig aktör.

Mot den beskrivna bakgrunden anser Naturskyddsföreningen det vara föga meningsfullt att detaljgranska ansökan som lämnats till Energimarknadsinspektionen, eftersom Svenska

kraftnät ändå hade bestämt utförande och dragning på förhand. Naturskyddsföreningen sammanfattar därför tidigare lämnade synpunkter och hänvisar i övrigt till dessa.

Sammanfattade synpunkter

- Behovet av den nya ledningen är oklart och bygger på prognoser om en samhällsutveckling som inte är hållbar.
- Föreslagen ledningsdragning är oacceptabel med hänsyn till påverkan på naturvärden, kulturvärden, landskapsbild och friluftsliv.
- Ledningen passerar över ett mycket värdefullt fågelområde i norra Svartedalen. Området är utpekad enligt fågeldirektivet som ett utökat Natura 2000 område (Dnr 511-1448-2014, Svartedalen och Svartedalens naturskogar). Ärendet ligger för beslut hos Regeringen. Det är extra viktigt att det blir en markförlagd kabel i detta område. Flera häckande Natura 2000 arter berörs här i bland annat Stendammenområdet; orre, tjäder, trana, sångsvan, pärluggla, sparvuggla och fiskgjuse. Ett antal av dessa kommer annars att flyga på ledningarna och dödas.
- Naturreservatet Tjurholmen är en långsträckt 3,5 km lång ö i Göta älv, som karaktäriseras av låglänta madmarker. Tjurholmen är ett viktigt rast- och övervintringsområde för en rad fågelarter. Vintertid kan man få se enstaka havsörnar, fjäll- och ormråkar och andra rovfåglar i området. Tjurholmen-Häljered betraktas som internationellt viktig som rastplats för sångsvan. Öns våtmarker har stor betydelse som näringsställe. Tjurholmens sydspets utgör en av de bästa rastlokalerna i hela i Göta älvs dalgång. Ledningarnas tänkta placering är just i detta område söder om ön, där fåglarna sträcker och rör sig. Därför är det extra viktigt att det inte blir luftledning i detta område.
- Den nya ledningen ska utföras som markförlagd kabel eller i sista hand samlokaliseras med befintliga ledningar.
- Samrådsunderlaget framstår som ”riggat” för att projektet ska kunna genomföras i enlighet med Svenska kraftnäts egna intentioner. Detta intryck stärks av erfarenheterna av det tidigare genomförda projektet Stenkullen-Lindome, där Svenska kraftnät inte beaktade externa synpunkter. Svenska kraftnät har inte tagit till sig synpunkter om naturvärden som lämnats i samrådsskedet vare sig i det nämnda tidigare projektet eller i nu aktuellt projekt Skogssäter-Stenkullen.

Behovet av nya elförbindelser

Utbyggnaden av elförsörjningen baseras idag på grundförutsättningen om fortsatt ökad energiförbrukning. Samtidigt ökar effektiviteten och det finns stora marginaler för fortsatt effektivisering. Moderna maskiner, ny belysningsteknik, bättre isolering mm minskar energibehovet.

Fortsatt ökat resursuttag som följd av ekonomisk tillväxt är långsiktigt omöjligt med hänsyn till planeten Jordens fysiska begränsningar. Mot den här bakgrunden bör all planering inriktas på anpassning efter tillgångarna, inte fortsatt obegränsad tillväxt. Detta gäller givetvis även Svenska kraftnät och planeringen av elförbindelser.

Utbyggnad av vindkraft, bättre utnyttjande av spillvärme och tillvaratagande av solenergi med solceller och solfångare m.m. ger sammantaget betydande energitillskott, som till viss del kan ersätta storskaliga anläggningar baserade på fossila energikällor inklusive kärnkraft. De förnybara energikällorna kan och ska utnyttjas lokalt, utan behov av allt mera omfattande elöverföring med långa 400 kV-ledningar.

Svenska kraftnät motiverar den nya elförbindelsen Skogssäter-Stenkullen med omfattande utbyggnad av vindkraftsproduktion och överföring till/från Norge. Denna motivering framstår som dåligt underbyggd i kategorin ”greenwash”. Motivet för storskalig överföring till/från Norge avser vidare transfer söderut i Europa. Detta tänkande, baserat på storskalig expansion av elanvändning och elnät går helt emot ovan beskrivna behov av anpassning till långsiktig hållbarhet och lokal energiförsörjning.

Mot denna bakgrund ifrågasätter Naturskyddsföreningen den planerade utbyggnaden. De av Svenska kraftnät förordade dragningarna innebär därutöver stora, oacceptabla ingrepp och negativa konsekvenser för landskap, natur och friluftsliv.

Erfarenheter från utförandet av förbindelsen Stenkullen-Lindome

Under 2011-2012 utfördes 400 kV-ledningen Stenkullen-Lindome genom bland annat Härskogens friluftområde, till stor del i av motsvarande projekt tidigare orörda skogsområden. Byggandet av denna ledning bör kunna användas som referens för inverkan vid utförande av stora kraftledningar idag.

Samrådsunderlaget för förbindelsen Skogssäter-Stenkullen ger intrycket att den färdiga kraftledningen utgörs av glest stående stolpar med ledningar över mellanliggande orörda områden, där enda ingreppet mellan stolparna är att skogen har ersatts av öppen mark med gräs, buskar, stenhällar etc. Verklighetens utförande i Härskogen innebar byggande av makadamvägar för tunga transporter, inte bara fram till ledningsgatan på tidigare befintliga småvägar, utan i stor utsträckning nya vägar utmed ledningsgatan. Omfattande sönderkörning av marken förekom också. Utmed en kraftledning som byggts på detta sätt kommer samrådsunderlagets idylliska bilder aldrig att återskapas.

Mot bakgrund av erfarenheterna i Härskogen anser vi att Svenska kraftnät medvetet vilseleder ifråga om ledningsbyggets naturpåverkan. Dragning av ny 400kV-ledning genom i huvudsak oexploaterade skogsområden och jordbrukslandskap med ställvis mycket höga naturvärden ger betydande och oacceptabel naturpåverkan. Istället bör eventuella nya luftledningar i största möjliga utsträckning byggas utmed tidigare ledningar och i områden som i utgångsläget är lättare nåbara med befintliga vägar.

Förutsättningarna för markkabel

Svenska kraftnät har konsekvent och kategoriskt tillbakavisat förslag om utförande som markkabel med motiven högre kostnad och sämre driftsäkerhet. Det finns anledning att ifrågasätta ett sådant kategoriskt avfärdande av markkabel, något som framgår av följande citat ur artikeln ”Vindkraft vinst för miljön och elköparna” (Göteborgs-Posten 2014-02-09) av Göran Sidén, universitetslektor, elkraftteknik, Högskolan Halmstad och Jonny Hylander, professor, förnybar energi, Högskolan Halmstad.

”Nya kraftledningarna på land förutsätter att man använder den senaste och miljövänligaste tekniken, markförlagda högspänningskablar för likström, HVDC. Att bygga luftledningar är föråldrat och medför många problem. En av bränderna i Norge senaste tiden orsakades av gnistor från en felaktig luftledning. Nya luftledningar bör därför inte tillåtas.”

Det sker uppenbarligen en avsevärd utveckling av tekniken för överföring i markkabel, vilken Svenska kraftnät inte accepterar och avsiktligt undanhåller. Att Svenska kraftnäts inställning till markförlagda kablar skulle bero på total okunnighet förefaller mindre troligt.

Likströmsteknik kan användas för att för att transportera stora mängder el över långa sträckor i syfte att hantera överföringsbegränsningar i ett växelströmsnät, så kallade flaskhalsar. Ett exempel på detta är SydVästlänken, som delvis består av en likströmsförbindelse som ska överföra el från mellersta till södra Sverige för att kompensera för produktionsbristen i landets södra delar.

I avvägningen mellan kostnader och miljöpåverkan bör högre kostnad kunna accepteras för att undvika skador på natur och miljö som inte kan återskapas. Svenska kraftnät tycks i detta avseende ensidigt prioritera låg kostnad.

Mark- och/eller vattenlagda kablar är det enda alternativet som kan förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Mark- och/eller vattenlagda kablar ger följande fördelar:

- Påverkar naturvärdena och landskapsbilden minimalt
- Mindre negativ påverkan på skogsbruk och jordbruk och på kultur- och fritidsaktiviteter
- Mindre känslighet för stormar, is, snö o dyl.
- Marken kan användas för andra ändamål
- Mindre underhåll genom att ledningsgatorna inte behöver kontrolleras och åtgärdas
- Inga ljudstörningar
- Mindre kostnader för inköp av fastigheter inom skyddszon
- Ger mindre hinder för nybyggnation
- Nya lätta och robusta HVDC kablar kan läggas kostnadseffektivt och med mindre miljöpåverkan både på land och i vatten, enligt ABB.
- ABB:s uppfattning är att alternativet nedgrävd kabel, från ett social-ekonomiskt perspektiv, skapar en win-win-situation för både konsumenten och producenten.

Samråd

Svenska kraftnäts tidigare redigerade, men ändå omfattande, sammanfattning av framförda synpunkter i samråd redovisade en entydig bild av ilska, frustration, oro och bestörtning över

projektet. Ändå har Svenska kraftnät förmodligen dämpat ner mera uttryckligt aggressiva kritiska synpunkter. Detta gäller i stort sett oavsett föreslagna alternativa ledningssträckor med av Svenska kraftnät föreslaget tekniskt utförande, d.v.s. luftledning. Om inte hela projektet ska komma att uppfattas som ett odemokratiskt övergrepp på befolkningen i det berörda området måste Svenska kraftnät rimligen ompröva förutsättningarna för projektet.

Svenska kraftnäts försvar för att inte ta hänsyn till samrådssynpunkterna är ohållbart. Fortsatt obenägenhet att anpassa projektet efter kritiken måste rimligen betecknas som total okänslighet och maktfullkomlighet i förhållande till dels medborgarna men också mot lagstiftningens krav på samrådsprocess. Svenska kraftnät borde beakta innovativa alternativa lösningar istället för att enbart och envist hänvisa till konventionella tekniska lösningar för att uppfylla gällande regelverk.

Kompensationsåtgärder

Om den föreslagna ledningssträckningen ändå skulle komma att utföras, skulle detta innebära avsevärda skador och intrång på bland annat natur och friluftsliv. Det rimliga är då att Svenska kraftnät bekostar kompensationsåtgärder. Dessa åtgärder bör inte övervägas och bestämmas enbart av Svenska kraftnät. Erfarenheterna från utförandet av förbindelsen Stenkullen-Lindome är i detta avseende avskräckande, eftersom Svenska kraftnäts attityd uppfattades som helt avvisande ifråga om föreslagna åtgärder.

Frågan om kompensationsåtgärder bör vara en självklar del i den fortsatta hanteringen av projektet. Konkreta förslag kan då diskuteras.

Naturskyddsföreningen i Bohuslän

Boel Lanne, ordförande

Naturskyddsföreningen i Norra Älvsborg

Ingvar Andersson, ordförande

Naturskyddsföreningen i Ale

Martin Börjesson, ordförande

Naturskyddsföreningen i Kungälv

Stig Johannesson, ordförande

Lerums Naturskyddsförening

Olov Holmstrand, ordförande

Trollhättans Naturskyddsförening

Thorulf Lundqvist, ordförande